HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

26 noiembrie 2015*

„Trimitere preliminară — Directiva 2002/22/CE — Rețele și servicii de comunicații electronice — Drepturile utilizatorilor — Dreptul abonaților de a denunța contractul fără penalități — Modificare tarifară care rezultă din condițiile contractuale — Majorare a tarifului în caz de majorare a prețului de consum”

În cauza C-326/14,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă, Austria), prin decizia din 28 aprilie 2014, primită de Curte la 7 iulie 2014, în procedura

Verein für Konsumenteninformation

împotriva

A1 Telekom Austria AG,

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul L. Bay Larsen, președintele Camerei a treia, îndeplinind funcția de președinte al Camerei a patra, domnii J. Malenovský și M. Safjan (raportor) și doamnele A. Prechal și K. Jürimäe, judecători,

avocat general: domnul P. Cruz Villalón,

grefier: domnul I. Illéssy, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 30 aprilie 2015,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru Verein für Konsumenteninformation, de S. Langer, Rechtsanwalt;

— pentru A1 Telekom Austria AG, de M. Hasberger, Rechtsanwalt;

— pentru guvernul belgian, de J. Van Holm și de M. Jacobs, în calitate de agenți;

— pentru Comisia Europeană, de G. Braun și de L. Nicolae, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 9 iulie 2015,

* Limba de procedură: germana.

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 20 alineatul (2) din Directiva 2002/22/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind serviciul universal și drepturile utilizatorilor cu privire la rețelele și serviciile electronice de comunicații (directiva privind serviciul universal) (JO L 108, p. 51, Ediție specială, 13/vol. 35, p. 213), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2009/136/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2009 (JO L 337, p. 11, denumită în continuare „Directiva 2002/22").

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Verein für Konsumenteninformation (Asociația pentru Informarea Consumatorilor, denumită în continuare „Asociația"), pe de o parte, și A1 Telekom Austria AG (denumită în continuare „A1 Telekom Austria"), pe de altă parte, în legătură cu utilizarea de către aceasta din urmă a unor clauze pretins nelegale care figurează în contractele pe care le-a încheiat cu consumatorii.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directiva 2002/22

3 Considerentele (30) și (49) ale Directivei 2002/22 au următorul cuprins:

„(30)
Contractul este un instrument important pentru utilizatori și consumatori pentru asigurarea unui nivel minim de transparență a informațiilor și de securitate juridică. […] Consumatorii ar trebui să se bucure în special de un nivel minim de siguranță juridică în relațiile lor contractuale cu furnizorul direct de servicii telefonice, astfel încât clauzele contractuale, condițiile, calitatea serviciilor, modalitățile de reziliere a contractului și de suspendare a serviciului, măsurile de compensare și modalitatea de reglementare a litigiilor să fie prevăzute de contract. […] Măsurile de asigurare a transparenței prețurilor, a tarifelor și a condițiilor vor ajuta consumatorii să facă cele mai bune alegeri și să beneficieze astfel din plin de concurență.

[…]

(49) Prezenta directivă ar trebui să prevadă anumite elemente de protecția consumatorului, în special claritatea clauzelor contractuale și a mijloacelor de soluționare a litigiilor și transparența tarifelor pentru consumatori. […]"

4 În capitolul I din respectiva directivă, intitulat „Domeniul de aplicare, scop și definiții", figurează articolul 1 din aceasta, care prevede:

„(1) În cadrul definit de Directiva 2002/21/CE [a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice (Directivă-cadru) (JO L 108, p. 33, Ediție specială, 13/vol. 35, p. 195)], prezenta directivă se referă la furnizarea de rețele și servicii de comunicații electronice utilizatorilor finali. Scopul este asigurarea de servicii de bună calitate accesibile publicului în toată Comunitatea, printr-o concurență și opțiuni

efective, și de a trata cazurile în care nevoile utilizatorilor finali nu sunt îndeplinite în mod satisfăcător de către piață. Directiva prevede, de asemenea, o serie de dispoziții privind anumite aspecte referitoare la echipamentul terminal, inclusiv dispoziții destinate a facilita accesul utilizatorilor finali cu handicap.

(2) Prezenta directivă stabilește drepturile utilizatorilor finali și obligațiile corespunzătoare întreprinderilor care furnizează rețele și servicii de comunicații electronice destinate publicului. În ce privește furnizarea de servicii universale pe o piață deschisă și concurențială, prezenta directivă definește setul minim de servicii de o calitate specificată, accesibilă tuturor utilizatorilor finali, la un preț accesibil, luându-se în considerare condițiile specifice naționale, fără a denatura concurența. […]”

5 Capitolul IV din directiva menționată, intitulat „Interesele și drepturile utilizatorilor finali”, cuprinde, printre altele, articolul 20, care prevede:

„(1) Statele membre se asigură că, în cazul abonării la servicii care furnizează conectarea la o rețea publică de comunicații și/sau la servicii de comunicații electronice destinate publicului, consumatorii și alți utilizatori finali care solicită acest lucru au dreptul la un contract încheiat cu una sau mai multe întreprinderi care furnizează asemenea conectare și/sau servicii. Contractul precizează într-o formă clară, inteligibilă și ușor accesibilă, cel puțin:

[…]

(d) informații despre prețurile și tarifele practicate, mijloacele prin care se pot obține informații actualizate privind toate tarifele aplicabile și cheltuielile pentru întreținere, metodele de plată puse la dispoziție și orice diferențe de costuri implicate de metodele de plată;

[…]

(2) Statele membre se asigură că abonații au dreptul de a denunța unilateral contractul fără penalități în urma primirii notificării privind modificările aduse condițiilor contractuale propuse de către întreprinderile furnizoare de servicii și/sau rețele de comunicații electronice. Abonaților le sunt notificate în timp util, cu cel puțin o lună înainte, aceste modificări și sunt informați asupra dreptului lor de a denunța unilateral contractul, fără penalități, în cazul în care nu acceptă noile condiții. Statele membre se asigură că autoritățile naționale de reglementare pot stabili formatul unor astfel de notificări.”

6 Potrivit articolului 21 alineatul (1) din aceeași directivă:

„Statele membre se asigură că autoritățile naționale de reglementare dispun de competența de a obliga întreprinderile furnizoare de rețele publice de comunicații electronice și/sau servicii de comunicații electronice destinate publicului să publice informații transparente, comparabile, adecvate și actualizate cu privire la prețurile și tarifele aplicabile, la toate redevențele legate de rezilierea unui contract și informații cu privire la condițiile standard pentru obținerea accesului și utilizarea serviciilor furnizate utilizatorilor finali și consumatorilor în conformitate cu anexa II. Aceste informații se publică într-o formă clară, completă și ușor accesibilă. Autoritățile naționale de reglementare pot stabili cerințe suplimentare privind forma în care astfel de informații să fie publicate.”

Dreptul austriac

7 Articolul 25 din Legea privind telecomunicațiile din 2003 (Telekommunikationsgesetz 2003, BGBl. I, 70/2003, denumită în continuare „Legea privind telecomunicațiile”), are următorul cuprins:

„(1) Operatorii rețelelor sau ai serviciilor de comunicații au obligația de a stabili condițiile comerciale generale în care sunt descrise în special serviciile oferite, precum și de a adopta dispozițiile privind tarifele prevăzute pentru serviciile respective. Condițiile comerciale generale și dispozițiile privind tarifele trebuie să fie notificate autorității de reglementare înainte de începerea prestării serviciilor și trebuie să fie publicate în mod corespunzător.

(2) Modificările aduse condițiilor comerciale generale și dispozițiilor privind tarifele trebuie notificate, înainte de intrarea lor în vigoare, autorității de reglementare și trebuie comunicate într-o formă adecvată. În privința modificărilor care nu sunt exclusiv în favoarea abonatului se aplică un termen de comunicare și de notificare de două luni. Dispozițiile prezentei legi nu aduc atingere dispozițiilor Legii privind protecția consumatorilor […] și nici dispozițiilor Codului civil.

(3) Conținutul esențial al modificărilor care nu sunt exclusiv în favoarea abonatului trebuie comunicat acestuia, în scris, cu cel puțin o lună înainte de intrarea în vigoare a modificării, de exemplu, prin factură întocmită periodic. De asemenea, abonatului trebuie să i se aducă la cunoștință data intrării în vigoare a modificărilor, precum și faptul că, până la această dată, are dreptul de a rezilia contractul fără penalități. […] Modificările condițiilor comerciale generale și ale dispozițiilor privind tarifele, operate de furnizorii de rețele sau de servicii de comunicații, care sunt necesare exclusiv ca urmare a unui regulament adoptat de autoritatea de reglementare în temeiul acestei dispoziții și care nu sunt exclusiv în favoarea utilizatorilor, conferă abonatului dreptul de a rezilia contractul fără penalități.

[…]

(5) Dispozițiile privind tarifele trebuie să conțină cel puțin:

[…]

2. mijloacele prin care se pot obține informații actualizate privind toate tarifele aplicabile și cheltuielile de întreținere;

[…]”

8 Legea federală privind statisticile din 2000 (Bundesstatistikgesetz 2000, BGBl. I, 163/1999) prevede că Institutul Austriac de Statistică (Statistik Österreich) este însărcinat, printre altele, să stabilească indicele prețurilor de consum.

Litigiul principal și întrebarea preliminară

9 Asociația este abilitată, în temeiul legislației austriece, să formuleze acțiuni având ca obiect încetarea aplicării unor condiții comerciale generale contrare unor interdicții legale sau bunelor moravuri.

10 A1 Telekom Austria, furnizor de servicii de telecomunicații în Austria, aplică, în relațiile sale cu consumatorii, condiții comerciale generale.

11 Aceste condiții prevăd, printre altele, că, „[î]n cazul în care s-a convenit o indexare în cadrul dispozițiilor privind tarifele sau într-un acord individual”, „A1 [Telekom Austria] are dreptul să majoreze tarifele pentru anul calendaristic următor corespunzător creșterii indicelui anual al prețurilor

de consum” și, în același timp, „are obligația să reducă tarifele menționate corespunzător reducerii indicelui anual al prețurilor de consum. A1 [Telekom Austria] informează în scris clienții cu privire la aceste ajustări”.

12 Tot în conformitate cu respectivele condiții comerciale generale, „[î]n cazul în care […] modificările nu sunt exclusiv în favoarea clientului, A1 [Telekom Austria] publică […] aceste modificări – în măsura în care nu se aplică doar viitorilor clienți – cu două luni înainte de intrarea lor în vigoare. Conținutul esențial […] al modificărilor care nu sunt exclusiv în favoarea clientului […] [este] comunicat […] clientului în scris, de exemplu, prin intermediul unei mențiuni pe factură, cu cel puțin o lună înainte de intrarea lor în vigoare. Comunicarea privind conținutul esențial al modificării cuprinde o mențiune referitoare la dreptul de reziliere fără penalități și la termenul de reziliere”.

13 Pe de altă parte, aceleași condiții comerciale generale stipulează că „[m]odificările tarifare care rezultă dintr-o indexare convențională nu conferă dreptul de reziliere extraordinară”.

14 Asociația a sesizat Handelsgericht Wien (Tribunalul Comercial din Viena) cu o cerere privind încetarea utilizării de către A1 Telekom Austria a clauzelor menționate mai sus în condițiile comerciale generale.

15 Astfel, în opinia Asociației, majorarea tarifelor de către A1 Telekom Austria nu este legală decât dacă li se acordă consumatorilor, cu această ocazie, un drept de reziliere extraordinară a contractului.

16 Întrucât Handelsgericht Wien (Tribunalul Comercial din Viena) a admis cererea Asociației prin hotărârea din 25 octombrie 2012, A1 Telekom Austria a declarat apel împotriva acestei hotărâri la Oberlandesgericht Wien (Tribunalul Regional Superior din Viena).

17 Prin hotărârea din 16 mai 2013, Oberlandesgericht Wien (Tribunalul Regional Superior din Viena) a schimbat în parte hotărârea menționată. Asociația și A1 Telekom Austria au declarat, fiecare, recurs împotriva hotărârii pronunțate de Oberlandesgericht Wien la instanța de trimitere.

18 Apreciind că soluționarea litigiului principal depinde de interpretarea Directivei 2002/22, Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă, Austria) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Dreptul abonaților de a denunța în mod unilateral contractul, fără penalități, «în urma primirii notificării privind modificările aduse condițiilor contractuale», prevăzut la articolul 20 alineatul (2) din Directiva 2002/22, trebuie să se aplice și în cazul în care ajustarea tarifelor rezultă din condițiile contractuale, care prevăd deja la încheierea contractului că în viitor urmează să aibă loc o ajustare a tarifelor (majorare sau reducere) în conformitate cu modificările unui indice obiectiv al prețurilor de consum, care reflectă evoluția cursului monetar?”

Cu privire la întrebarea preliminară

19 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 20 alineatul (2) din Directiva 2002/22 trebuie interpretat în sensul că o modificare a tarifelor unei prestări de servicii referitoare la rețele sau de servicii de comunicații electronice, care are loc în temeiul unei clauze de ajustare tarifară cuprinse în condițiile comerciale generale aplicate de o întreprindere care furnizează aceste servicii – clauză care prevede că o astfel de ajustare se face în funcție de un indice obiectiv al prețurilor de consum stabilit de o instituție publică – constituie o „modificare adusă condițiilor contractuale”, în sensul acestei dispoziții, care conferă abonatului dreptul de a denunța contractul fără penalități.

20 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că Directiva 2002/22 vizează crearea unui cadru de reglementare armonizat care să asigure, în sectorul comunicațiilor electronice, furnizarea de servicii universale, și anume, asigurarea unui set minim de servicii stabilite pentru toți utilizatorii finali la un preț acceptabil. Potrivit articolului 1 alineatul (1) din această directivă, unul dintre obiectivele acesteia este asigurarea de servicii de bună calitate accesibile publicului în toată Uniunea Europeană printr-o concurență și opțiuni efective (a se vedea în acest sens Hotărârea Base și alții, C-389/08, EU:C:2010:584, punctul 32, precum și jurisprudența citată).

21 Dispozițiile capitolului IV din Directiva 2002/22 vizează protecția intereselor și a drepturilor utilizatorilor finali.

22 Legiuitorul Uniunii a precizat în considerentul (30) al acestei directive că contractul privind servicii referitoare la conectarea la o rețea publică de comunicații sau la comunicații electronice destinate publicului este un instrument important pentru utilizatori și pentru consumatori pentru asigurarea unui nivel minim de transparență a informațiilor și de securitate juridică. În considerentul (49) al acesteia, se face de asemenea trimitere la transparența tarifelor pentru consumatori. În acest context, articolul 20 alineatul (1) litera (d) din directiva menționată prevede că acest contract precizează într-o formă clară, inteligibilă și ușor accesibilă, printre altele, informații despre prețurile și tarifele practicate și despre mijloacele prin care se pot obține informații actualizate privind toate tarifele aplicabile și cheltuielile pentru întreținere.

23 În plus, conform articolului 21 alineatul (1) din Directiva 2002/22, statele membre se asigură că autoritățile naționale de reglementare dispun de competența de a obliga întreprinderile furnizoare de rețele publice de comunicații electronice și/sau servicii de comunicații electronice destinate publicului să publice informații transparente, comparabile, adecvate și actualizate cu privire, printre altele, la prețurile și la tarifele aplicabile, la toate redevențele legate de rezilierea unui contract și informații cu privire la condițiile standard pentru obținerea accesului și pentru utilizarea serviciilor furnizate utilizatorilor finali și consumatorilor. Aceste informații trebuie să fie publicate într-o formă clară, completă și ușor accesibilă.

24 Articolul 20 alineatul (2) din directiva amintită impune de asemenea statelor membre să se asigure că abonații au dreptul de a denunța unilateral contractul fără penalități în urma primirii notificării privind modificările aduse condițiilor contractuale propuse de întreprinderile furnizoare de servicii de comunicații electronice. Statele membre trebuie să se asigure că abonaților le sunt notificate în timp util, cu cel puțin o lună înainte, aceste modificări și sunt informați asupra dreptului lor de a denunța unilateral contractul, fără penalități, în cazul în care nu acceptă noile condiții.

25 În raport cu aceste dispoziții, trebuie arătat că legiuitorul Uniunii a recunoscut că întreprinderile care furnizează servicii de comunicații electronice pot avea un interes legitim să modifice prețurile și tarifele serviciilor lor (a se vedea prin analogie Hotărârea RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, punctul 46).

26 În speță și astfel cum reiese din decizia de trimitere și din întrebarea adresată, clauza în litigiu cuprinsă în condițiile generale ale A1 Telekom Austria prevede o ajustare a tarifelor în funcție de un indice anual obiectiv al prețurilor de consum stabilit de o instituție publică, și anume Institutul Austriac de Statistică.

27 Prin urmare, ajustarea tarifară prevăzută astfel în contract, în măsura în care se întemeiază pe o metodă de indexare clară, precisă și accesibilă publicului, bazată pe decizii și pe mecanisme care aparțin sferei publice, nu poate plasa utilizatorii finali într-o situație contractuală diferită de cea care reiese din contractul al cărui conținut este determinat de condițiile generale care cuprind clauza în discuție.

28 În consecință, atunci când o modificare a tarifelor este efectuată astfel, ea nu poate fi calificată drept modificare adusă condițiilor contractuale, în sensul articolului 20 alineatul (2) din Directiva 2002/22.

29 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 20 alineatul (2) din Directiva 2002/22 trebuie interpretat în sensul că o modificare a tarifelor unei prestări de servicii referitoare la rețele sau de servicii de comunicații electronice, care are loc în temeiul unei clauze de ajustare tarifară cuprinse în condițiile comerciale generale aplicate de o întreprindere care furnizează aceste servicii – clauză care prevede că o astfel de ajustare se face în funcție de un indice obiectiv al prețurilor de consum stabilit de o instituție publică – nu constituie o „modificare adusă condițiilor contractuale", în sensul acestei dispoziții, care conferă abonatului dreptul de a denunța contractul fără penalități.

Cu privire la cheltuielile de judecată

30 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară:

Articolul 20 alineatul (2) din Directiva 2002/22/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind serviciul universal și drepturile utilizatorilor cu privire la rețelele și serviciile electronice de comunicații (directiva privind serviciul universal), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2009/136/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2009, trebuie interpretat în sensul că o modificare a tarifelor unei prestări de servicii referitoare la rețele sau de servicii de comunicații electronice, care are loc în temeiul unei clauze de ajustare tarifară cuprinse în condițiile comerciale generale aplicate de o întreprindere care furnizează aceste servicii – clauză care prevede că o astfel de ajustare se face în funcție de un indice obiectiv al prețurilor de consum stabilit de o instituție publică –, nu constituie o „modificare adusă condițiilor contractuale", în sensul acestei dispoziții, care conferă abonatului dreptul de a denunța contractul fără penalități.

Semnături